

Wieloletnia praca z uczniami, nauczycielami i organizacjami z całego kraju zainspirowała nas do podjęcia wyzwania, jakim jest projekt „OWOC”.

W słowie **OWOC** kryje się tajemnica naszej propozycji.

O – obserwacja, bo warto przyglądać się światu, który nas otacza.

W – wiedza, bo patrząc warto wiedzieć, co obserwujemy, kojarzyć fakty i wyciągać wnioski.

O – odpowiedzialność. Umiejąc obserwować i posiadając wiedzę możemy postępować odpowiedzialnie, szanując środowisko przyrodnicze i wytwory ludzkich rąk. To nasze dziedzictwo naturalne i kulturowe.

C – czyn. Za odpowiedzialnością powinny podążać działania. Warto zadać sobie parę

pytań. Czy mamy wpływ na to, co dzieje się w najbliższym otoczeniu? Czy warto chronić stare drzewa, przydrożną kapliczkę, ogromny głaz narzutowy, łąkę, na której rosną unikatowe storczyki? Te wszystkie rzeczy stanowią o niezwykłości miejsca, w którym żyjemy. Należy propagować wiedzę o takich miejscach, zachować je dla przyszłych pokoleń.

Jeżeli uważacie, że warto rozejrzeć się wokół, by zauważyć wyjątkowe piękno przyrody oraz historię swojej miejscowości zapraszamy do współpracy. Przeczytajcie, co proponujemy, i weźcie udział w jednym z trzech konkursów, a może uda nam się wciągnąć Was do zabawy i zaangażujecie się w projekt OWOC. Jeżeli już coś robiliście dla swojej miejscowości, to w ramach tego projektu macie szansę zaprezentować to w całym kraju.

W ramach projektu można poszerzyć wiedzę i zaprezentować własne dzia-

łania na rzecz środowiska, a także wziąć udział w jednym z trzech konkursów:

1. **WIEDZA** – 2-5 osobowe grupy rozwiązują zagadnienia z czterech dziedzin: Przyroda, Ochrona Środowiska, Dziedzictwo Kulturowe, Zdrowie;
2. **OBSERWACJA** – w oparciu o omawiane na stronie dziedziny, grupa projektuje stronę internetową związaną z własną miejscowością;
3. **CZYN** – 2-5 osobowe grupy przygotowują i realizują akcje lub kampanię we własnym środowisku.

Efekty działań prezentowane będą na stronie OWOC-u dając radość ich autorom i inspirując innych do podejmowania wielorakich działań.

Zainteresowanych zapraszamy do owocobrania i na stronę www.owoc.gda.pl

Tracz nurogęs (z łac. *Mergus merganser*), którego potoczna nazwa brzmi po prostu nurogęs, to średniej wielkości ptak wędrowny o długim, ząbkowanym i haczykowato zakończonym dziobie oraz postrzępionym czubie na głowie. Długość jego ciała wynosi od 58 do 75 cm, rozpiętość skrzydeł prawie 100 cm, a masa waha się od 1 do 1,9 kg. Samiec, w czasie toków, wydaje donośne głosy przypominające krakanie „darr-dorr-darr, ga ga ga” albo odzywa się cicho „ba-o-bab”, natomiast samica chrapliwie pokrzykuje „karr karr, korr korr”. Nurogęs występuje w Europie aż po Irlandię, Szkocję oraz północne krańce Skandynawii, poza tym zamieszkuje północną Azję (Syberię) i Amerykę Północną. Gniazduje najczęściej nad jeziorami i rzekami otoczonymi starym drzewostanem, rzadziej na stawach hodowlanych. W Polsce jest oceniana jako gatunek lęgowy (zakłada gniazda m. in. na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego), ale bardzo nieliczna (tzn., że jej statystyczne zagęszczenie wynosi od 0,1 do 1 pary na 100 km², a krajowa populacja liczy obecnie ok. 900-1000 par. Objęta ścisłą ochroną gatunkową w naszym kraju.

Ptaki Doliny Biebrzy

Sebastian Bielak

Tracz nurogęs

Nurogęs zakłada gniazdo w dobrze ukrytych miejscach, najczęściej wysoko w dziupli w pniu starego drzewa, co jest rzadkością wśród kaczek. Bardzo skromnie wyściela je źdźbłami traw, ale za to obficie własnym puchem. Jeżeli w najbliższym otoczeniu brakuje odpowiedniej dziupli gniazdo sytuje w norach pod korzeniami drzew, pod kamieniami oraz w skrzynkach budowanych przez człowieka. Od kwietnia do lipca samica składa w nim od 7 do 13 kremowobiałych jaj, o niespotykanie gładkiej powierzchni, które następnie wysiaduje przez 30–35 dni. Pisklęta tuż po wykluciu oraz wyschnięciu są prowadzone przez rodziców ku wodzie i same zeskakują z dziupli w dół na ziemię. Samodzielność uzyskują po upływie 35 dni, w czasie których opiekuje się nimi samica. Pary gniazdują oddzielnie i wychowują tylko jedno pokolenie potomstwa w ciągu roku. Poza sezonem lęgowym tracze łączą się w stada (liczące nawet po kilka-

set ptaków) i przebywają na dużych zbiornikach wodnych lub na wybrzeżu morskim. Dieta nurogęsi obfituje w ryby, które łapie pod wodą w trakcie częstego i długiego nurkowania na głębokość nie większą niż 2-4 m.

W sprawnym chwytaniu ryb pomagają jej ząbkowane krawędzie dzioba, z których śliskie ryby nie są mogą uciec, jednak do skutecznych łowów potrzebuje czystej i przejrzystej wody.

Nurogęs w pierwszej połowie XX wieku występowała tylko na Pomorzu, Mazurach oraz w części Wielkopolski, ale od lat 80. oraz 90. nastąpiła ekspansja terytorialna tego gatunku w kierunku środkowo-zachodniej części kraju. W roku 1979 dotarła na Śląsk, gdzie rozpoczęła lęgi nad Bobrem i Kwisą, w roku 1987 odkryto pierwsze gniazda w dorzeczu środkowej Wisły, a w górnym biegu Warty widziano w tym samym roku dwie pierwsze rodziny. Mimo to na wielu obszarach

Samiec nurogęsi w szatach godowych (fot. John and Karen Hollingsworth, USFWS)

Polski pozostaje wciąż ptakiem bardzo nielicznym. Nurogęś pojawia się w całym kraju w okresie wędrówek, tj. od lutego do kwietnia (przeloty wiosenne) oraz od września do grudnia (przeloty jesienne). Szczególnie licznie występuje nad Zatoką Gdańską oraz Zalewem Szczecińskim, gdzie w listopadzie 1991 roku zaobserwowano 21 300 ptaków – największe zanotowane w Polsce jesienne zgrupowanie nurogęsi. W czasie wędrówek migracyjnych ptaki te nie tworzą dużych skupisk w głębi kraju, zazwyczaj widuje się grupki liczące po kilkadziesiąt sztuk. Zimują dość licznie w całym kraju, a najważniejszym zimowiskiem, na którym przebywa do 30% nurogęsi spędzających zimę na Bałtyku jest Zalew Szczeciński. Ocenia się, że w całym re-

Para nurogęsi w sezonie lęgowym (fot. John and Karen Hollingsworth, USFWS)

Samica z pisklętami (fot. Donna Dewhurst, USFWS)

jonie ujścia Odry, w trakcie ostrych zim, zbiera się od 71 500 do 80 000 ptaków, z tego od 51 500 do 55 000 na polskich wodach terytorialnych. Znaczna część z tych ptaków to osobniki, które przylatują z dalekiej północy Europy przezimować nad naszym wybrzeżem.

Literatura:

Z. GŁOWACIŃSKI (red.) 2002. *Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce*. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. Kraków.

K HUDEC., 1993. *Przewodnik ptaki*. Wydawnictwo Multico. Warszawa.

G. KŁOSOWSKI, S. KŁOSOWSKI, T. KŁOSOWSKI, 1991. *Ptaki Biebrzańskich Bagien*. Krajowa Spółdzielnia Artystyczno-Techniczna KSAT. Warszawa.

M. C. PERRINS (red.), 2004. *Wielka encyklopedia ptaków*. Wydawnictwo Muza SA. Warszawa.

ROZPORZĄDZENIE 2001. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 10.04.2001 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych oraz okre-

ślenia okresów polowań na te zwierzęta (Dz. U. nr 43, poz. 488)

ROZPORZĄDZENIE 2001. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 26.09.2001 r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów. (Dz. U. nr 130, poz. 1456)

ROZPORZĄDZENIE 2004. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 19.04.2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych oraz określenia okresów polowań na te zwierzęta (Dz. U. nr 76, poz. 729)

ROZPORZĄDZENIE 2005. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 1.03.2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych (Dz. U. nr 45, poz. 433 i 434)

J. SOKOŁOWSKI, 1992. *Ptaki Polski*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. Warszawa.

L. TOMIAŁOJĆ, T. STAWARCZYK, 2003. *Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany*. Tomy I, II. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „Pro Natura”. Wrocław.

Zdjęcia (USFWS) zostały udostępnione dzięki uprzejmości United States Fish and Wildlife Service.